

Wojciech Chudziak, D. Poliński, J. Bojarski, M. Weinkauf

Kałdus, st. 3, gm. Chełmno, woj. toruńskie, AZP 33-41/3

Informator Archeologiczny : badania 31, 191-192

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wyniki badań będą opublikowane w monografii stanowiska.
Badania będą kontynuowane.

KALDUS, st. 3, gm. Chełmno, woj. toruńskie, AZP 33-41/3

- grodzisko wczesnośredniowieczne (2 połowa X-połowa XIII wieku)

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone w dniach od 30 czerwca do 23 sierpnia przez dr. hab. Wojciecha Chudziaka, dr. D. Polińskiego, mgr. mgr. J. Bojarskiego, M. Weinkauffa (Instytut Archeologii i Etnologii Zakład Archeologii Średniowiecza i Czasów Nowożytnych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu). Finansowane przez Ministerstwo Kultury i Sztuki w ramach programu resortowego „1000-lecie Zjazdu Gnieźnieńskiego”. Drugi sezon badań. Przebadano powierzchnię ponad 91 m².

Prace skoncentrowane zostały w południowej części stanowiska, u podnóża wewnętrznego wału, gdzie założono 8 wykopów: 9-17/97 (kontynuowano numerację z poprzedniego sezonu). Celem badań było rozpoznanie założenia przestrzennego obiektu architektury murowanej oraz określenie jej chronologii. Relikty muru kamiennego, wykonanego w technice *opus emplectum* i posadowionego na fundamencie gliniano-kamiennym, odsłonięto w pierwszym roku badań. Jednym z zadań badawczych było również określenie miejsca, jakie pełniła odkryta budowla (świątynia), w organizacji kościelnej państwa wczesnopiastowskiego. Ponadto za podstawowe zadanie badawcze uznano również szczegółową datację wczesnośredniowiecznych nawarstwień kulturowych i określenie związków przestrzenno-chronologicznych między nimi.

Wykopy 9-10/97 założono na linii przebiegu ściany południowej muru — oba eksplorowano do poziomu stropu fundamentu kamiennieo-glinianego. Na stropie fundamentu zalegała warstwa z materiałem zabytkowym pochodzącym z 1 połowy XII wieku (warstwa VI-VIc).

W wykopach 11-12/97 uchwycono nawarstwienia powstałe w okresie neolitu (kultury pucharów lejkowatych), okresie halsztackim (kultura łużycka) i we wczesnym średniowieczu. W wykopie 12/97 z okresu wczesnego średniowiecza pochodziły dwa poziomy zróżnicowanych chronologicznie i kulturowo warstw. Młodszy z nich tworzył nawarstwienia demolacyjno-rumowiskowe (IVA-d, VI). Materiał ceramiczny pozyskany z tego poziomu stratygraficznego datować można na podstawie analizy technologiczno-stylistycznej na IX/XII-1 połowę XII w., podobnie jak liczne przedmioty codziennego użytku — m.in. fragment wagi brązowej i szpilę kościaną. Do poziomu starszego zaklasyfikowano warstwy IX, Xa, Xb, których chronologię na podstawie materiału ceramicznego określono na 2 połowę X-X/XI wiek.

W wykopach 14-15/97 zadokumentowano nawarstwienia wczesnośredniowieczne, datowane na 1 połowę XII w., które łączyć można z momentem niszczenia budowli.

W ośmiu eksplorowanych w bieżącym sezonie badawczym wykopach (7-8/96 oraz 9/97, 10/97, 13-16/97) stwierdzono występowanie reliktyw budowli monumentalnej w postaci: muru kamiennego, wzniesionego w technice *opus emplectum* (wykopy 7/97, 8/97, 14/97); fundamentu kamiennieo-glinianego zalanego od góry zaprawą wapienną (wykopy 10/97, 12-14/97, 16/97); negatywów powstałych w wyniku wybierania materiału budowlanego (wykopy 7/96, 8/96, 9-10/97).

Odsłonięte fragmenty muru kamiennego zbudowane były z okrzesek granitowych i piaskowcowych, spojonych dużą ilością zaprawy wapiennej. Szerokość muru dochodziła do 1,95 m, natomiast zachowana wysokość była różna i wynosiła od 0,4 do 0,9 m. Odkryte południowe lico zachowane było do wysokości czterech warstw kamieni. Ściany licowano płaskimi kamieniami, na których w dolnej partii miejscami zachował się tynk. Dłuższa oś obiektu, o udokumentowanej jak dotąd długości 36 m, usytuowana była na linii wschód-zachód. Najlepiej zachowała się południowo-wschodnia część budowli, gdzie odkryto fragment nawy bocznej, jej południową absydę oraz część absydialnie (?) zakończonych prezbiterium (wykopy 14/97, 15/97). Na podstawie dotychczasowego rozpoznania sądzić można, że odkryte fragmenty budowli są pozostałością najstarszej rozpoznanej jak dotąd na Pomorzu świątyni chrześcijańskiej. Moment budowy i ostatecznego zniszczenia obiektu sakralnego upatrywać można w interwale czasowym pomiędzy 2 połową X-X/XI (warstwy kulturowe, na których posado-

wiono mury świątyni) a 1 połową XII w. (warstwa rumowiskowa przykrywająca relikty architektoniczne).

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Instytucie Archeologii i Etnologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika i PSOZ w Toruniu.

Wyniki badań opublikowane będą w monografii stanowiska.

Badania będą kontynuowane.

Kanie, st. II, gm. Brwinów, woj., warszawskie - patrz: młodszy okres przedrzymski - okres wpływów rzymskich

KIERSNÓWEK, st. 17, gm. Brańsk, woj. białostockie, AZP 45-84/67

- ślady osadnictwa z epoki brązu
- osada (?) wczesnośredniowieczna
- miejsce wydobywania żwiru z okresie nowożytnym

Ratownicze badania wykopaliskowe i odwierty archeologiczne, przeprowadzone w dniach od 12 do 27 sierpnia przez mgr Urszulę Stankiewicz (Pracownia Dokumentacji i Konserwacji Zabytków w Białymstoku). Finansowane przez PSOZ. Przebadano powierzchnię 84 m².

Wydzielono 4 warstwy, które zawierały III poziomy użytkowe. Warstwa I to współczesny poziom użytkowy o miąższości 20-28 cm. Tworzył ją piasek barwy szarej i szarobrunatnej, o dużej zawartości drobnych kamieni naturalnych. Zawierała: rozdrobniony materiał ceramiczny, datowany na okres od wczesnego średniowiecza po czasy współczesne, 3 okruchy ceramiki pradziejowej, 3 fragmenty przedmiotów żelaznych współczesnych, przęślik z łupku owruckiego, 2 odłupki krzemienne, 1 fragment szkła współczesnego. Warstwa II, o miąższości 20-30 cm, zalegała bezpośrednio poniżej warstwy I i jej proces kształtowania wydaje się podobny.

Zarejestrowano w niej: 21 okruchów ceramiki datowanej na epokę brązu, 6 określonych jako ceramika pradziejowa, 340 wczesnośredniowiecznych, 159 średniowiecznych, 22 fragmenty ceramiki nowożytniej, 7 wiórków i 3 odłupki krzemienne. Warstwa III na badanym obszarze zachowana była punktowo. Zalegała poniżej warstwy II, bezpośrednio na piaszczystym lub żwirowym podłożu calcowym (warstwie nr IV). Jej zróżnicowana miąższość zawierała się w przedziale 4-8 i 14-22 cm. W kontekście stratygraficznym jest to najstarszy stwierdzono poziom kulturowy. W wypełniku tej warstwy znaleziono: fragment ceramiki datowanej na epokę brązu, 5 okruchów ceramiki określonych jako pradziejowe, 24 fragmenty ceramiki wczesnośredniowiecznej, fragment ceramiki średniowiecznej, fragment ceramiki współczesnej.

Odkryto 15 fragmentarycznie zachowanych obiektów. Jeden - zachowany szczątkowo- datowany na podstawie ceramiki na epokę brązu. Pięć obiektów określono jako wczesnośredniowieczne, 2 jako współczesne, 7 jam zachowanych fragmentarycznie, pozbawionych materiału zabytkowego, datowano na średniowiecze-okres nowożytny.

Ogółem w trakcie badań pozyskano 1111 fragmentów i okruchów ceramiki naczyniowej, przęślik kamienny, 14 wiórków i odłupków krzemiennych, 3 współczesne fragmenty przedmiotów żelaznych, 2 okruchy cegły, fragment współczesnego szkła, 3,7 kg polepy.

Stopień zniszczenia stanowiska oraz brak materiałów zabytkowych w szczątkowo zachowanych obiektach nie dają podstaw do jednoznacznego określenia funkcji zróżnicowanych chronologicznie śladów osadnictwa.

Materiały i dokumentacja złożone zostały w PSOZ w Białymstoku.

KLUKOWICZE, st. 1, gm. Nurzec Stacja, woj. białostockie, AZP 52-88/-

- grodzisko wczesnośredniowieczne (VII - pocz.XI w.)

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzono w sierpniu przez mgr. Dariusza Krasnodębskiego (Instytut Archeologii i Etnologii PAN). Finansowane przez Komitet Badań Naukowych i PSOZ. Drugi sezon badań. Przebadano powierzchnię 200 m².